

RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHI VA UNING MAMLAKAT IQTISODIY O'SISHIGA TA'SIRI

Zarifov Savlatbek Alimardonovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy

munosabatlar XIM-525 guruh

Annotatsiya: Mazkur ilmiy ishda raqamli iqtisodiyotning shakllanishi, uning tarkibiy qismlari hamda mamlakat iqtisodiy o'sishiga ta'sir etuvchi mexanizmlar keng yoritilgan. Tadqiqotda raqamli texnologiyalarning samaradorlikni oshirish, sanoatni modernizatsiya qilish va innovatsion jarayonlarni faollashtirish orqali iqtisodiy rivojlanishga qo'shayotgan hissassi tahlil qilinadi. Shuningdek, raqamli iqtisodiyotni baholash mezonlari, milliy strategiyalar, raqamli infratuzilmani kengaytirish va raqamli tafovutlarni kamaytirish masalalari muhokama qilinadi. COVID-19 pandemiyasining raqamli sohalarga ta'siri ham ko'rib chiqilib, iqtisodiy o'sishni jadallashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, iqtisodiy taraqqiyot, innovatsiya, raqamli transformatsiya, siyosiy strategiyalar, bandlik, raqamli infratuzilma

Kirish:

XXI asr global iqtisodiy tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining tezkor rivojlanishi natijasida yangi iqtisodiy paradigma – raqamli iqtisodiyot shakllandi. Ushbu model internet tarmoqlari, ma'lumotlar va ilg'or texnologiyalar asosida faoliyat yurituvchi iqtisodiy jarayonlarni qamrab oladi. Raqamli iqtisodiyot ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish tizimlarini tubdan o'zgartiribgina qolmay, balki jamiyatning barcha sohalariga chuqur ta'sir ko'rsatib, iqtisodiy o'sishning yangi manbalarini yaratmoqda. Bugungi kunda u mamlakatlarning raqobatbardoshligini oshirish, aholining turmush darajasini yaxshilash va barqaror rivojlanishni ta'minlashda muhim omil sifatida e'tirof etilmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi – raqamli iqtisodiyotning mohiyatini, asosiy elementlarini va rivojlanish omillarini tahlil qilish, shuningdek, uning mamlakat iqtisodiy o'sishiga ta'sir mexanizmlarini ilmiy asosda ko'rsatishdir. Tadqiqotda raqamli iqtisodiyotning turli tarmoqlardagi transformatsion roli, yangi iqtisodiy imkoniyatlarni yaratish salohiyati hamda milliy siyosat strategiyalarini ishlab chiqish zarurati muhokama qilinadi. Belt and Road mamlakatlari misolida raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy o'sishiga ta'siri bo'yicha empirik dalillar keltiriladi, shuningdek, COVID-19 pandemiyasining raqamli sanoatga ta'siri ham tahlil qilinadi.

Ushbu tadqiqot nazariy bilimlarni boyitish bilan birga, amaliy siyosiy tavsiyalar ishlab chiqishga ham xizmat qiladi.

Asosiy qism.

Raqamli iqtisodiyot bir nechta o'zaro bog'liq elementlardan tashkil topadi. Bular – raqamli infratuzilma (tezkor internet, mobil aloqa, ma'lumotlar markazlari, bulutli texnologiyalar), dasturiy ta'minot (sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar, blokcheyn, IoT), raqamli platformalar (elektron savdo, ijtimoiy tarmoqlar, onlayn xizmatlar) va raqamli ko'nikmalarga ega inson kapitalidir. Ushbu komponentlarning uyg'unligi raqamli iqtisodiyotning samarali ishlashini ta'minlaydi.

Texnologik innovatsiyalar raqamli iqtisodiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchidir. Yangi texnologiyalar paydo bo'lishi va ularning keng qo'llanilishi iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi. Davlat siyosati ham muhim rol o'ynaydi: infratuzilmaga investitsiyalar, raqamli savodxonlikni oshirish dasturlari, innovatsion ekotizimlarni qo'llab-quvvatlash va huquqiy bazani takomillashtirish raqamli iqtisodiyot rivojlanishi uchun zarur shartlardir. Inson kapitalining sifati, ya'ni raqamli ko'nikmalarga ega mutaxassislar mavjudligi ham o'sish sur'atiga bevosita ta'sir qiladi. Shuningdek, xususiy sektor investitsiyalari va tadbirkorlik muhitining jozibadorligi ham jarayonni tezlashtiradi.

Raqamli iqtisodiyot mamlakat iqtisodiy o'sishiga bir necha mexanizmlar orqali ta'sir ko'rsatadi: samaradorlikni oshirish, sanoat modernizatsiyasi, bandlikni kengaytirish va innovatsiyalarni rag'batlantirish. COVID-19 pandemiyasi davrida raqamli iqtisodiyotning ahamiyati yanada oshdi. Masofaviy ish, onlayn ta'lim va elektron savdo kabi xizmatlar zaruriyatga aylandi. Bu jarayon raqamli sohaning global zarbalarga chidamliligini ko'rsatdi. Ayrim mamlakatlarda raqamli sanoat tez o'sdi, boshqalarda esa sekinlashdi, bu esa mintaqaviy nomutanosiblikni ko'rsatadi.

Raqamli transformatsiya qishloq xo'jaligi, sanoat, xizmat ko'rsatish, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarini tubdan o'zgartirmoqda. Masalan, aqlli dehqonchilik texnologiyalari hosildorlikni oshirsa, sanoatda "Sanoat 4.0" konsepsiyasi ishlab chiqarishni optimallashtiradi. Elektron tijorat chakana savdoni o'zgartirdi, fintex bank xizmatlarini yangilamoqda, teletibbiyot esa sog'liqni saqlashni samarali qilmoqda.

Milliy siyosat strategiyalari quyidagilarni o'z ichiga olishi lozim: keng polosali internet va 5G texnologiyalarini joriy etish; raqamli savodxonlikni oshirish va malakali mutaxassislarni tayyorlash; startaplarni qo'llab-quvvatlash va innovatsion ekotizimni rivojlantirish; huquqiy bazani takomillashtirish va ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash; raqamli tafovutlarni kamaytirish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish.

Xulosa.

Raqamli iqtisodiyot bugungi global iqtisodiyotning asosiy drayveriga aylangan. U mamlakatlarga barqaror iqtisodiy o'sish, raqobatbardoshlikni oshirish va jamiyat

farovonligini yaxshilash imkonini beradi. Uning asosiy elementlari – infratuzilma, dasturiy ta'minot, platformalar va inson kapitali o'zaro bog'liq holda rivojlanadi.

Maqolada ko'rib chiqilganidek, raqamli iqtisodiyot ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, sanoatni modernizatsiya qilish, bandlikni kengaytirish va innovatsiyalarni rag'batlantirish orqali iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. COVID-19 pandemiyasi davrida bu sohaning ahamiyati yanada yaqqol namoyon bo'ldi.

Kelajakda raqamli iqtisodiyot yanada murakkablashadi va chuqurlashadi. Shu bois davlatlar texnologik taraqqiyotga moslashish, yangi imkoniyatlardan foydalanish va raqamli rivojlanishning inklyuzivligini ta'minlash orqali barqaror iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlashi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Saitkamolov M. S. O'zbekistonda innovatsion faoliyatni rag'batlantirishda davlatning o'rni "Raqamli iqtisodiyot" ilmiy-elektron jurnali, 9-son. – Toshkent, 2024.
2. "Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari" elektron ilmiy jurnali. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, 2025.
3. "Raqamli iqtisodiyotning tarkibiy qismlari va ularning iqtisodiy o'sishga ta'siri" . Ilmiy anjuman materiallari. – Toshkent, 2023.